

Izobraževanje na področju kulture dediščine

Fakulteta za humanistične študije
Univerze na Primorskem

Irena Lazar

Izvleček

Študijski program Kulturna dediščina nudi znanje o dediščini v najširšem pomenu besede ter o osnovah pravnega varstva dediščine in njenem pomenu za vsakdanje življenje. Znanje o dediščini zapolnjuje strokovne vrzeli med ohranjanjem naravne in kulturne dediščine, njenim varstvom, razvojem in trženjem, kar je za Slovenijo ključnega pomena.

Abstract

The study programme "Cultural Heritage" provides knowledge of heritage in the broad sense of the term and basic rules governing heritage protection, as well as its importance in modern life. The knowledge of heritage bridges a professional gap in the fields of natural and cultural heritage preservation, protection, development, and marketing, which bears vital importance for Slovenia.

V letu 2012 je v okviru Slovenskega muzejskega društva izšla publikacija Zborovanja Slovenskega muzejskega društva z naslovom *Slovenski muzeji v 21. stoletju. Kako naprej?* (Jenko, 2012). V obsežnem pregledu izobraževanja na širšem področju kulturne dediščine v sklopu *Izobraževanje in usposabljanje za muzejske poklice*, so uredniki in večina avtorjev (z izjemo Roženberger, 2012, 53–54) presenetljivo popolnoma pozabili oziroma spregledali Univerzo na Primorskem in Fakulteto za humanistične študije (v nadaljevanju UP FHS), ki že od leta 2006 izvaja bolonjski študijski program izobraževanja na področju kulturne dediščine na 1. stopnji (Kulturna dediščina) in poleg tega v svojih vsebinah tudi v okviru ostalih študijskih programov od 1. do 3. stopnje ponuja širok razpon izobraževanja na področju varovanja in promocije kulturne dediščine.

Program 1. stopnje Kulturna dediščina (sprva Dediščina Evrope in Sredozemlja) je bil pred leti v okviru intervjuja prof. ddr. Mitje Guština (takratni predstojnik Oddelka za dediščino UP FHS in pobudnik oblikovanja tega

študijskega programa) predstavljen tudi v reviji *Argo* (Miškec, 2008, 22). V okviru Oddelka za arheologijo in dediščino UP FHS in sodelovanja z ostalimi fakultetami, pa se je izobraževanje na področju kulturne dediščine na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem še razširilo in zaokrožilo tudi s programom doktorskega študija (Lazar, 2012). Zaradi tega želimo na te programe in vsebine ponovno opozoriti in jih zaokroženo predstaviti. Upamo, da bomo s tem pripomogli k njihovi boljši prepoznavnosti tako med slovenskimi muzealci kot ostalimi delavci na področju varovanja kulturne dediščine v slovenskem prostoru.

Fakulteta za humanistične študije v Kopru je bila ustanovljena kot samostojna inštitucija na področju univerzitetnega izobraževanja julija leta 2000 in nato v letu 2003 postala članica novoustanovljene Univerze na Primorskem (Čok, 2012; www.fhs.upr.si). Leta 2006 se je na fakulteti iz katedre v okviru Oddelka za zgodovino oblikoval samostojen Oddelek za dediščino (predstojnik prof. ddr. Mitja Guštin), ki se je nato preimenoval v Oddelek za arheologijo in dediščino (l. 2012, predstojnica izr. prof. dr. Irena Lazar).

Oddelek danes izvaja bolonjske študijske programe na 1. stopnji (Kulturna dediščina, Arheologija – dvopredmetni študijski program), 2. stopnji (Arheološka dediščina Sredozemlja, Dediščinski turizem – v sodelovanju s Fakulteto za turistične študije UP) in 3. stopnji (Arheologija, Upravljanje kulturnih virov in arhivistika).

Kulturna dediščina – bolonjski študijski program 1. stopnje

Univerzitetni študijski program 1. stopnje Kulturna dediščina traja 3 leta (6 semestrov). Študentje, ki v Kopru obiskujejo predavanja, seminarje in vaje v okviru tega programa, pridobijo splošno izobrazbo s področja materialne in nematerialne kulturne dediščine, naravne dediščine v najširšem pomenu besede ter interdisciplinarni pogled na strokovno obravnavo ter vzdrževanje in ohranjanje kulturne zapuščine (www.fhs.upr.si/dodiplomski študij). Oblikovali smo preplet arheologije, zgodovine, umetnostne zgodovine, etnologije, arhitekture itd. Seznanimo jih z različnimi metodologijami znanstvenega raziskovanja in pomagamo razviti njihove veščine kritičnega razmišljanja ter samostojnega dela. Pridobljeno znanje in spretnosti se naučijo uporabiti v različnih poklicnih okoljih, kjer bodo prihajali v stik s kulturno dediščino.

Program zagotavlja poznavanje kulturne dediščine v najširšem pomenu besede in študenta seznanja z osnovnimi zakonitostmi varovanja dediščine in njenega pomena za sodobno življenje. S programom izobraževanja 1. stopnje na področju dediščine se zapolnjuje strokovna vrzel, kar je za Slovenijo nujno potrebno in zelo pomembno pri nadaljnji evropski integraciji na področjih zaščite, ohranjanja, razvoja in trženja kulturne in naravne dediščine. To še po-

sebej velja za slovenski obalni prostor in zaledje, ki se nahaja na občutljivem stičišču med tremi državami oziroma kulturnimi sistemi.

Slika 1: Seminarski delo študentov 2. stopnje v knjižnici Inštituta za dediščino Sredozemlja UP ZRS v Piranu (foto Andrej Preložnik).

Poleg temeljnih vsebin ponuja študij številna specifična znanja o pravnem varstvu dediščine, muzeologiji, konservatorstvu, ki jih pridobijo v okviru predmetov, kot so Metodologija raziskovanja dediščine, Evidentiranje in vzdrževanje dediščine, Pravno varstvo dediščine, Arhivistika, muzeologija in konservatorstvo. Program Kulturna dediščina poleg vsebin s področja kulturne dediščine ponuja še številne izbirne vsebine svoje stroke ter temeljna znanja drugih znanstvenih ved (arheologija, umetnostna zgodovina, etnologija, zgodovina).

Široka humanistična usmeritev, ki vključuje aktivna znanja tujih jezikov, zagotavlja diplomantom – diplomiranim dediščinarjem – možnosti uveljavljanja pridobljenih znanj in zaposlovanja na evropskem trgu dela. Sposobnost vključevanja v procese dokumentiranja, upravnega vodenja ter strokovne obdelave kulturne in naravne dediščine pa omogočajo diplomantom zaposljivost v okviru regionalnih in nacionalnih muzejskih, spomeniškovarstvenih in galerijskih ustanov. Posebne možnosti se diplomantom odpirajo v referatih dr-

žavne in občinskih uprav ter mednarodnih komisijah in strokovnih telesih, ki se ukvarjajo z evropskimi programi upravljanja in promocije dediščine

Prav tako humanistična izobrazba širokega spektra omogoča diplomantom zaposlovanje v okviru inštitucij turističnega trženja in promocije ter pokrivanja medijskih predstavitev dediščine, pri javnih predstavitvah kulturne in naravne dediščine v okviru časopisnih uredništev, radijskih in televizijskih hiš, izpostaviti pa moramo tudi njihovo zaposljivost v okviru reklamnih in promocijskih agencij.

Slika 2: Mednarodna poletna šola muzeologije, Piran 2013 – John in Anita Durel (Baltimore, ZDA) sta gostovala na FHŠ UP v okviru štipendije Fullbright in izvedla predavanje in delavnico na temo pridobivanja dodatnih finančnih virov v muzejih (foto Irena Lazar).

Enopredmetni študijski program 1. stopnje na UP FHŠ izvajamo od leta 2006 dalje, v študijskem letu 2013–14 pa bomo prvič izvajali tudi dvopredmetni program. Tako bodo imeli študenti možnost izbire in povezovanja študija kulturne dediščine z antropologijo, zgodovino, arheologijo, ipd., torej z izbranimi matičnimi strokami. To jim bo omogočilo na eni strani boljše zaposlitvene možnosti že po 1. stopnji študija in jim hkrati dalo širši in bolj poglobljen nabor znanja za nadaljevanje študija različnih programih 2. stopnje.

Arheološka dediščina Sredozemlja – bolonjski študijski program 2. stopnje

Študijski program Arheološka dediščina Sredozemlja je zasnovan tako, da poglobi in razširi strokovno usposobljenost študenta na področju arheologije in arheološke dediščine, pri čemer so v pedagoški proces vključeni tako teoretski vidiki preučevanja, kot tudi prenos znanj za aplikativno rabo v ustanovah, ki se ukvarjajo z raziskovanjem, varovanjem, izobraževanjem, promocijo in trženjem arheološke dediščine.

Slika 3: Študenti FHŠ UP in Turistica so aprila 2013 na strokovni ekskurziji v Bologni in Ferrari spoznavali kako v sosednji Italiji varujejo in promovirajo dediščino (foto Irena Lazar).

V času študija študent razvije strokovno poglobljen uvid v stanje in razvoj konceptov arheologije in arheološke stroke, varovanja arheološke dediščine, poznavanje temeljnih praktičnih znanstvenih metod arheološkega dela (slika 1), sposobnost reševanja konkretnih problemov v stroki ter sposobnost uporabe rezultatov za teoretično znanstveno delo ter se praktično seznanijo z delovnim procesom od temeljnih raziskav do priprave znanstvenih objav. Konceptualno umeščenost znanja v širši kontekst ved o proučevanju, zaščiti in promociji arheologije in kulturne dediščine dopolnjujejo *predmeti s področja*

varovanja in promocije arheološke dediščine kot so *Praktikum dediščine*, *Koncepti upravljanja in promocije dediščine*, *Temelji konservatorstva*, *Dediščina v muzejih in muzeologija*.

Slika 4: Priprave na dan odprtih vrat (*Porta patens*) v arheološkem parku Simonov zaliv v Izoli: študentke Tina Škrokov, Tina Kompare in Ksenja Sulič (foto Ivana Pintarič).

Pomemben del študija in spoznavanja arheološke stroke in arheološke dediščine v praksi so strokovne ekskurzije. Organizirani ogledi arheoloških zbirk, najdišč, spomenikov, parkov, muzejev, zbirk ipd. študente neposredno soočajo s problemi, projekti in stanjem na področju arheološke dediščine, hkrati pa jim je tako omogočen pristen in neformalen stik s terenom, s profesorji in medsebojna izmenjava mnenj in pogledov na vprašanja povezana s študijem.

Prav tako imajo študentje v okviru študija možnost zgodnjega vključevanja v raziskovalno delo preko Inštituta za dediščino Sredozemlja Znanstveno-raziskovalnega središča UP. Na voljo jim je bogata strokovna knjižnica na sedežu Inštituta v Piranu in v Ljubljani (slika 2), sodelujejo lahko pri terenskih raziskavah doma in na tujem, na domačih in mednarodnih strokovnih srečanjih, zelo pomembne so vzpostavljene izmenjave študentov in njihovo vključevanje v programih Leonardo da Vinci, Jean Monet, Erasmus, Ceepus idr.

Pomembna dodatna znanja s področja muzejskega dela ter promocije in prezentacije dediščine študentje pridobijo tudi z udeležbo na Mednarodni poletni šoli muzeologije, ki jo izvajamo v Piranu od leta 2007, v sodelovanju s Šolo muzeologije iz Celja (Roženberger, 2012, 54) in Forumom slovanskih kultur; ovrednotena je s kreditnimi točkami in jo študent lahko uveljavlja v okviru svojih študijskih obveznosti (slika 3).

Slika 5: V sodelovanju s Srednjo šolo za gostinstvo in turizem iz Izole smo septembra 2012 v Simonovem zalivu v Izoli ob mednarodnem dnevu turizma pripravili pokušino rimskih jedi (foto Ivana Pintarič).

Zgodovina z izbirnimi vsebinami Arhivistike – študijski program 2. stopnje

V okviru študijskega programa Zgodovina na 2. stopnji je bil v študijskem letu 2011–2012 oblikovan poseben sklop izbirnih vsebin s področja arhivistike. Pri tem je posebej potrebno poudariti, da je fakulteta oblikovala te vsebine v povezavi z uporabniki, to je z Arhivskim društvom Slovenije. Pobuda je nastala in bila izvedena v okviru mednarodnega projekta Heritage Live (2009–2012),¹ ki ga je kot vodilni partner izvajala Univerza na Primorskem v sode-

¹ Heritage Live – Živa, oživljena, doživeta kulturna dediščina, OP IPA Slovenija-Hrvaška 2007–2010, SI-HR Instrument za predpristopno pomoč, INTERREG in PHARE, vodja projekta izr. prof. dr. Aleksander Panjek z Univerze na Primorskem, koordinator Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu doc. dr. Hrvoje Stanić, koordinatorica priprave študijskega

lovanju s Filozofsko fakulteto Univerze v Zagrebu in arhivskima društvoma Slovenije in Hrvaške. Izbrane vsebine bodo izpolnjevale potrebe po dodatnem strokovnem izobraževanju na področju arhivistike, tako na področju praktičnega poglobljanja in teoretičnih vidikov na obravnavanem področju, kakor tudi na področju aplikacije v smislu upravljanja kulturne dediščine in arhivov.

Slika 6: Simonov zaliv, Izola – pedagoška delavnica *Izdelaj si mozaik* (foto Ivana Pintarič).

Študijske vsebine s področja arhivistike, ki jih študenti lahko črpajo iz nabora številnih predmetov, lahko poslušajo študenti, ki vpišejo 2. bolonjsko stopnjo študija Zgodovine. Vsi, ki že imajo diplomu stare univerzitetne humanistične ali družboslovne smeri, pa se lahko vpišejo v 2. letnik in tako pridobijo dodatna znanja in kompetence predvsem s področja arhivistike. S tem pridobijo naziv magister zgodovine in v diplomski listini posebej navedena dodatna znanja in kompetence, ki so jih pridobili v okviru izbirnih predmetov s področja arhivistike.

Diplomantom je tako odprta boljša možnost zaposlitve v javnih arhivskih ustanovah, v okviru javnih institucij, nacionalnih pokrajinskih in tematskih muzejev, območnih enotah Zavoda za varstvo kulturne dediščine Sloveni-

programa izr. prof. dr. Irena Lazar; v okviru projekta sta sodelovali tudi obe društvi iz Slovenije in Hrvaške ADS in HAD. V okviru projekta sta nastala tudi dva priročnika za študente (Stančić, Zanier, 2012) in za kulturne in turistične delavce na področju ohranjanja avtentičnosti istrskih praznikov (Panjek, 2012).

je, ter območnih enotah Zavoda za varstvo naravne dediščine Slovenije. Možna je tudi zaposlitev v javni upravi, v nevladnih organizacijah za varovanje in vzdrževanje dediščine, ter seveda samozaposlitev v kulturi na področju dela z dediščino.

Dediščinski turizem – interdisciplinarni študijski program 2. stopnje

Program od leta 2009 izvajata skupaj dve fakulteti Univerze na Primorskem: Fakulteta za turistične študije - Turistica in Fakulteta za humanistične študije. Razvili in oblikovali so ga strokovnjaki različnih znanstvenih disciplin s področij ekonomije, humanistike, družboslovja in naravoslovja. Študijske vsebine slonijo na konkretnih, praktičnih izkušnjah pri izvajanju evropskih razvojnih projektov s področja turizma in dediščine.

Nov magistrski študijski program Dediščinski turizem kot prvi v Sloveniji zapolnjuje vrzel v izobraževanju s področja turizma in kulturne dediščine. V sodobnem svetu so kulturna dediščina in naravne vrednote vse pomembnejši dejavniki identitete, privlačnosti in razvoja turističnih destinacij. Slovenija v tem oziru ni izjema. Čeprav so naši naravni in kulturni viri izredno bogati, še vedno niso dovolj poznani in tudi ne vzdržno in sistemsko vključeni v turistični razvoj. Če ne želimo zaostajati za sosednjimi regijami, je zdaj zadnji čas, da se tudi v Sloveniji naučimo turistično ovrednotiti kulturno izročilo in naravne danosti. Za to pa potrebujemo prav specifično kombinacijo znanj.

Po virih UNESCO postaja dediščinski turizem ena izmed najhitreje rastočih turističnih oblik v zadnjem desetletju. Svetovna turistična organizacija ji pripisuje do leta 2020 izjemno rast, zato je odločitev za podiplomski študij Dediščinskega turizma prava izbira.

Program ponuja priložnosti za drugačen, kakovostnejši razvoj turizma, ki bo v enaki meri zagotavljal zadovoljstvo osveščenih turistov, turističnih ponudnikov in domačinov. S spodbujanjem poslovnih priložnosti v turizmu, ki bodo spoštljive do naravne in kulturne dediščine, bomo omogočili odgovoren in konkurenčen turistični razvoj naših krajev in regij.

UP FHŠ v okviru tega programa pokriva *vsebine s področja humanistike in kulturne dediščine* v okviru temeljnih in izbirnih predmetov kot so: *Kulturni spomeniki Slovenije, Zgodovina turizma, Nesnovna dediščina, Umetnostna dediščina 20. stoletja, Kulturna dediščina Sredozemlja in Evrope, Zgodovina in etnologija Istre*. Pri tem ne gre pozabiti, da so zaradi široke izbirnosti ti predmeti kot zunanje izbirni na voljo tudi študentom 2. stopnje UP FHŠ in ostalih fakultet.

Naš skupni cilj je, da izobrazimo in usposobimo strokovnjake, ki bodo znali povezovati spoznanja turistične in dediščinske stroke ter profesionalno razvijati ta izjemno dragocen del turistične ponudbe. Inovativno in ustvarjal-

no povezovanje kulturne dediščine in turizma je mogoče le z visoko izobraženimi in specializiranimi strokovnjaki, ki bodo znali z občutkom in na pravi način prenesti znanja v lokalno okolje in na mednarodni trg (slika 4). Raziskave zadnjih let kažejo, da turisti, ki jih zanima dediščina obiskanih krajev, tam ostajajo dlje časa, izkazujejo spoštljivejši odnos do ljudi, interes do lokalnih dogodkov, prireditev ter nakup njihovih izdelkov. Glavni izziv novih strokovnjakov bo torej oblikovanje in trženje takšne turistične ponudbe, ki bo v korist kulturni dediščini in turizmu.

Upravljanje kulturnih virov z Arhivistiko – doktorski študij

Med pomembnejšimi cilji Oddelkov na UP FHŠ je tudi spodbujanje dobrih študentov za kontinuiran študij do doktorata znanosti. Izbira te vrste študijske poti odpira diplomantu odlične osnove za delo v znanstvenih in univerzitetnih ustanovah. Na III. stopnji študija sta izhajajoč iz zgoraj navedenih vsebin omogočena nadaljnja specializacija in usmeritev v znanstveno-raziskovalno delo z doktorskim študijem na področjih arheologije (program Arheologija III), zgodovine (Zgodovina Evrope in Sredozemlja) in kulturnih virov z arhivistiko (Upravljanje kulturnih virov z arhivistiko).

Ker govorimo posebej o izobraževanju na področju kulturne dediščine, želimo nekoliko več zapisati predvsem o novem programu *Upravljanje kulturnih virov z arhivistiko*.²

Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem je pripravila študijski program 3. stopnje Upravljanje kulturnih virov in arhivov, oblikovan v skladu z reformo evropskih doktorskih študijev, kjer je prvi cilj doktorskega študija širjenje znanja z inovativnim raziskovanjem. Temeljni specifični cilj tega doktorskega študijskega programa je omogočiti doktorandom poglobljen uvid v upravljanje kulturnih virov in arhivov, vključno z uporabo orodij, ki jih nudijo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije, ter pridobljena znanja inovativno nadgrajevati s samostojnim raziskovalnim delom. Študijski program bo študentom ponudil nove zaposlitvene priložnosti, saj je zastavljen izrazito interdisciplinarno. V okviru programa so povezane in vključene različne discipline, kot so zgodovina, arhivistika, konservatorstvo, muzeologija in bibliotekarstvo. Študijski program je zasnovan kot sodelovanje strok, ki se ukvarjajo s preučevanjem, varovanjem in upravljanjem kulturne dediščine v najširšem smislu, pri čemer so v pedagoški proces vključeni tako teoretski vidiki preučevanja kot tudi prenos znanj za aplikativno rabo v ustanovah, ki se ukvarjajo z upravljanjem in varovanjem, promocijo in trženjem dediščine in arhivov. Poleg interdisciplinarnosti doktorski študijski program spodbuja gostovanje profesorjev iz Slovenije in tujine, neposreden stik mentorjev s študen-

² Tudi ta študijski program je nastal v okviru projekta Heritage Live; gl. op. 1.

ti (kar omogoča manjše število študentov), aktivno sodelovanje študentov na seminarjih ter možnost usmeritve na področja, ki študenta posebej zanimajo, že med tekom študija.

Študijski program 3. stopnje Upravljanje kulturnih virov in arhivov je oblikovan v duhu »Evropskega doktorata«, katerega kriterije določa EUA. V skladu s tem je zastavljen tako, da študent del svojih študijskih obveznosti (raziskovalnega dela v obsegu vsaj enega semestra), opravi na visokošolskem zavodu v tujini. V skladu z omenjenimi kriteriji je predvideno, da ima študent možnost sodelovanja s somentorjem iz tujine, da so pri pregledu disertacije in zagovora le-te prisotni tudi visokošolski učitelji iz tujine ter je del zagovora doktorske disertacije opravljen v tujem jeziku. UP FHŠ izvajanje mobilnosti v te namene študentom zagotavlja na podlagi sporazumov in dogovorov o sodelovanju in mednarodni mobilnosti. Posebej v ta namen je bil sklenjen tudi sporazum s Filozofsko fakulteto Univerze v Zagrebu, kjer je študijsko področje, ki ga pokriva pričujoči program, zelo dobro razvito. Obvezen semester, ki ga na študijskem programu Upravljanje kulturnih virov in arhivov študent opravi v tujini, zagotavlja študiju dodano vrednost v obliki v mednarodnem okolju pridobljenih znanj in izkušenj, doktorandi pa bodo zaradi tega konkurenčnejši na domačem in mednarodnem trgu dela. Obenem študijski program ponuja možnost neposredne povezave specifičnih študijskih vsebin z vsebinami sorodnih študijskih programov, kot so študij zgodovine, arheologije, antropologije in kulturnih študijev.

Raziskovanje, varovanje, promocija in prezentacija arheološke dediščine v povezavi z univerzitetnim izobraževanjem – primer Simonov zaliv, Izola

Izjemno pomemben del študijskega procesa v okviru programov FHŠ UP, še posebej programov povezanih s kulturno dediščino, je praktično delo študentov ter pridobivanje izkušenj s terenskim delom in v neposrednem stiku s stroko. Študenti lahko to opravljajo v številnih javnih zavodih s katerimi ima FHŠ UP podpisane sporazume o sodelovanju med njimi npr. Pokrajinski muzej Koper, Pomorski muzej Sergej Mašera Piran, ZVKDS s svojimi enotami, itd.), še posebej pa se trudimo, da študente vključimo v projekte in aktivnosti, ki jih izvajamo v okviru UP. Oddelki FHŠ UP in raziskovalni inštituti ZRS UP (med njimi še posebej Inštitut za dediščino Sredozemlja in Inštitut za zgodovinske študije) vključujejo študente na vseh stopnjah študija v svoje domače in mednarodne raziskovalne projekte, pa tudi v terensko raziskovalno delo in projekte na področju varovanja, ohranjanja in promocije dediščine. Kot primer navajamo njihove aktivnosti na arheološkem najdišču Simonov zaliv v Izoli.

Rimska obmorska vila v Simonovem zalivu je arheološki spomenik nacionalnega pomena (EŠD 195). Z desetimi odkritimi mozaiki in še vsaj enkrat toliko mozaičnimi površinami in tlaki dokumentiranimi z nedestruktivnimi metodami (Mušič, 2006; Groh, Sedlmayer, 2008; Groh, Sedlmayer, 2009; Stokin, Zanier, 2011) sodi *villa maritima* med najbogatejša rimskodobna najdišča v Sloveniji in je najpomembnejše arheološko najdišče na slovenski obali. Od leta 2005 na pobudo prof. ddr. Mitje Guština za arheološko najdišče Simonov zaliv, njegovo promocijo in nadaljnje raziskave skrbi Inštitut za dediščino Sredozemlja Znanstveno-raziskovalnega središča Univerze na Primorskem (IDS ZRS UP), ki želi v soglasju z Občino Izola in Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije ustanoviti Arheološki park Simonov zaliv in biti njegov upravljavalec. V ta namen smo v letu 2010 podpisali tripartitni sporazum o osnovanju parka. V okviru strateškega projekta PArSJAd (www.zrs.upr.si), sta ZVKDS Restavratorski center in ZVKDS OE Piran v letu 2010 izdelala konservatorski načrt najdišča, načrt upravljanja pa je pripravil IDS ZRS.³ Svoje delo v parku smo usmerili v tri glavne sklope: promocija in popularizacija, raziskovalno delo ter konservatorski posegi.

Raznolike dejavnosti, ki so vezane na delo na arheološkem najdišču rimske obmorske vile in vzpostavljanja arheološkega parka, nudijo tudi odlično možnost za povezovanje znanstveno-raziskovalnega dela in univerzitetnega izobraževanja (Lazar, 2011; Lazar, 2013). Arheologija, dediščina, zgodovina, muzeologija, restavriranje, konservatorstvo in turizem so le nekatere od vsebin pri katerih so sodelovali študenti iz Slovenije in tujine ter v okviru rednega študijskega procesa ali delavnic in poletnih šol poglobljali in širili svoje znanje.

Študenti Oddelka za arheologijo in dediščino in Oddelka za zgodovino Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem v okviru diplomskega in podiplomskega izobraževanja pripravljajo seminarske in zaključne naloge vezane na arheološke dediščino Izole in Simonovega zaliva, sodelujejo pri pripravi in izvedbi javnih prireditev (npr. literarni večer na temo rimske literature, mednarodni dan muzejev, poletna muzejska noč, dan odprtih vrat (slika 5) ter sodelujejo kot vodiči po parku ali izvajalci in pomočniki v okviru pedagoških delavnic), prav tako pa seveda sodelujejo pri arheoloških raziskavah in konservatorskih posegih v parku. Na ta način so nadgradili študijske vsebine na 1. in 2. stopnji študija in pridobili tudi praktične izkušnje za delo, poleg tega pa je njihovo delo ves čas pod nadzorom mentorjev – predavateljev in asistentov.

Poletna šola muzeologije, ki od leta 2007 poteka vsako leto v Piranu in jo organizirata Fakulteta za humanistične študije in Inštitut za dediščino Sredozemlja ZRS UP, v sodelovanju s Forumom slovanskih kultur in Mednarodno

³ Konservatorski načrt so izdelali Martin Kavčič, Martina Kikelj-Lesar, Igor Peršolja iz ZVKDS - Restavratorski center, Marko Stokin iz ZVKDS - OE Piran in Katharina Zanier iz UP ZRS IDS. Upravljaljski načrt sta pripravili Irena Lazar in Katharina Zanier iz UP ZRS IDS, s sodelovanjem Marka Stokina iz ZVKDS.

šolo muzeologije iz Celja, je vsebine svojega izobraževanja v letih 2009, 2010 in 2013 prav tako povezala z dejavnostmi vile v Simonovem zalivu. Vezane so bile posebej na teme muzeji in turizem, muzejske prezentacije ter muzeji in sodelovanje z lokalno skupnostjo.

Slika 7: Literarni večer z naslovom *Arhitekti, filozof in poet spregovorijo o rimski vili*, ki so ga pripravili študenti FHŠ UP pod mentorstvom doc. dr. Gregorja Pobežina in podpisane (foto Ivana Pintarič).

Vila je bila vključena tudi v program mednarodne študentske arheološko delavnice Workshop Alpe Adria, ki je potekala l. 2011 in 2012 v organizaciji Avstrijskega arheološkega Inštituta z Dunaja, Univerze z Dunaja, Koroškega deželnega muzeja iz Celovca in Inštituta za dediščino Sredozemlja ZRS UP.

Promocija in popularizacija arheološkega parka

Občina Izola v zadnjih letih pospešeno razvija svoje turistične potenciale in iz nekdanjega ribiškega mesteca se je že razvila v zanimivo turistično destinacijo. V ta namen podpirajo in sofinancirajo številne projekte s področja kulture in dediščine. Ker v Izoli ni muzeja ali sorodne inštitucije za premično dediščino, vidijo v razvijanju arheološkega parka Simonov zaliv in z njim povezanih vsebin in aktivnosti dodatno možnost za obogatitev turistične ponudbe in razvoj kulturnega turizma v mestu in okolici. Izvajanje programa v obmorski vili je zaradi interesa Oddelka za družbene dejavnosti in finančne pomo-

či Občine Izola toliko lažje, prav tako je vzpostavljeno sodelovanje s TIC Izola, Mestno knjižnico Izola, Borzo znanja, Srednjo gostinsko in turistično šolo Izola (slika 6), dodatno finančno pomoč pa v tem trenutku nudi izvajanje strateškega projekta ParSJAd (2009–2013; www.zrs.upr.si/mednarodni_projekti).

Slika 8: Študenti FHŠ UP med ogledom in vodstvom po odlično ohranjenih ostankih antičnega Herculaneuma novembra l. 2011 (foto Ivana Pintarič).

V tem okviru smo od leta 2006 dalje arheološko najdišče najprej očistili in uredili, vzpostavili redno vzdrževanje in nadzor najdišča in izdelali kopijo rimskega mozaika. Za obiskovalce smo postavili informativne panoje v štirih jezikih, uredili klopi, natisnili promocijsko gradivo, pripravili spominke in maskoto za otroke ter oblikovali program za javnost s pedagoškimi in andragošskimi delavnicami, ki ga izvajamo in dograjujemo od leta 2009 dalje. Delavnice na temo izdelovanja mozaikov (slika 7), antičnega nakita, prehrane, kamnoseštva, keramike, fresk, antičnih iger in plesa izvajamo v sodelovanju z našimi študenti in zunanjimi strokovnjaki za posamezna področja (Megi Uršič Calzi, Marko Zelenko, Snježana Karinja...). Obogaten program vile v Simonovem zalivu smo vključili tudi v mednarodni program ICOM-a 18. maj – dan muzejev, skupno slovensko manifestacijo Poletna muzejska noč, ki poteka vsako leto junija in mednarodni dan turizma 27. september. Ob tem smo med drugim pripravili javna strokovna vodstva, predstavitev promocijskega filma,

delavnice za otroke in odrasle, literarni večer na temo Arhitekt, filozof in poet spregovorijo o rimski vili (slika 8), pokušino rimske kulinarike, predstavitev rimske noše ipd.

Ob koncu sezone na tiskovni konferenci predstavimo rezultate preteklega leta in pripravimo priložnostno razstavo izdelkov, ki nastajajo v okviru pedagoških in andragoških delavnic. Poleg slednjega in strokovnih vodstev v parku ponujamo kulturni in raziskovalni dan za srednje šole, mladinske raziskovalne taborne ter izvedbo izobraževalnih vsebin v sodelovanju z šolami in vrtci v Izoli, Kopru in Piranu ter širše. Najdišče je v poletnih mesecih odprto za ogled vsak dan, o vili pa jim spregovore usposobljeni vodniki.

Leta 2010 smo v sodelovanju s podjetjem Flux in Decibel d.o.o. posneli dokumentarno-promocijski film o vili, v katerem so kot statisti sodelovali naši študenti. Film je na voljo obiskovalcem parka, turistom in vsej zainteresirani javnosti. Scenarij in režija sta delo Jadrana Sterleta, s strokovnim sodelovanjem Irene Lazar in Katharine Zanier. S promocijskim filmom smo se novembra leta 2010 predstavili tudi na Mednarodni sredozemski borzi arheološkega turizma v Paestumu v Italiji in to povezali še s strokovno ekskurzijo (slika 9) Oddelka za arheologijo in dediščino FHS UP.

V letu 2013 sta tako program 1. stopnje Kulturna dediščina kot edini program v Sloveniji, ki pokriva in izobražuje na širšem področju kulturne dediščine, kot tudi program 2. stopnje Arheološka dediščina Sredozemlja po šestih letih izvajanja že uspešno prestala postopek ponovne akreditacije in prenovljeni in izboljšani na osnovi dosedanjih izkušenj bomo nadaljevali izobraževanje novih generacij.

Summary

The programmes "Cultural Heritage", "Archaeological Heritage of the Mediterranean" and "Heritage Tourism", all part of study curricula of the Faculty of Humanities of the University of Primorska, address cultural heritage in the broadest sense of the term, combining various elements of practical training and research work and provide a varied employment range for the graduates. The study courses are innovative and unique in the Slovenian university community; the heavily interdisciplinary study course "Heritage Tourism" is even the first of its kind in Slovenia to fill the void in higher education in the field of tourism and heritage, where these two independent disciplines overlap, but not integrate in a combination of topics. Heritage programmes provide opportunities for professional employment within the framework of public institutions for the protection and promotion of cultural heritage, opening up the employment within the framework of national, regional and thematic museums, regional units of the Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia or the Institute for the Protection of Natural Heritage of Slovenia. The broad general knowledge and knowledge of cultural heritage enables graduates to seek employment opportunities within cultural editorial boards of different

media, while their knowledge of legal procedures enables them to work in public administration in the field of heritage documentation and cultural and tourism activities coordination, in tourism in relation to the incorporation of heritage into tourism supply, in non-governmental organisations for heritage protection and preservation; in addition, the possibility of self-employment in culture- and in heritage-related activities and promotion should be emphasized.

Literatura

- Calzi Uršič, M. (2007):* Poročilo o izdelavi mozaika. Neobjavljeno poročilo, ZVKDS, OE Piran.
- Groh, S., Guštin, M., Lazar, I., Sedlmayer, H. (2009):* . Neue Forschungen in der römischen Villa marittima von San Simone / Simonov zaliv bei Izola, Slowenien. Archäologie Österreichs, 20/1, 53–57.
- Groh, S., Sedlmayer, H. (2008):* Die Grabungen in der römischen Villa Marittima von San Simone / Simonov zaliv bei Isola / Izola, Slowenien. Annales, Series Historia et Sociologia, 18, 385–396.
- Groh, S., Sedlmayer, H. (2009):* Nuove ricerche nella villa marittima romana di san Simone / Simonov zaliv presso Isola / Izola (Slovenia). Aquileia Nostra, 80, 233–258.
- Jenko, M. (ur.) (2012):* Slovenski muzeji v 21. stoletju. Kako naprej. Zborovanje Slovenskega muzejskega društva 2012, 12.-13.10.2012 Maribor. Ljubljana, SMD.
- Lazar, I. (2011):* Rimska vila Simonov zaliv – možnosti prezentacije mozaikov / La villa romana nella baia di San Simone – possibilità di presentazione dei mosaici. V: Stokin, M., Kramar, S. (ur.): Mozaiki severnega Jadrana / I mosaici dell'alto Adriatico. Ljubljana, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Vestnik 24, 161–174.
- Lazar, I. (2012 (in print):* Villa marittima in Simonov zaliv (Slovenia) – heritage studies and archaeological park. V: Acta of the International symposium, Prague, 21st - 22nd March 2011.
- Lazar, I. (2013 (in print):* Heritage Education and collaboration with local community. Case study: University of Primorska. Museology helps vision come true. V: Acta of the Conference of 10th anniversary of Baltic Museology School, 19th July 2013, Rundalle Palace, Latvia.
- Miškec, A. (2008):* Intervju – Prof. ddr. Mitja Guštin., Argo, 51/2, 20–52.
- Mušič, B. (2006):* Poročilo o geofizikalnih raziskavah v Simonovem zalivu. Neobjavljeno poročilo, ZVKDS, OE Piran.
- Panjek, A. (ur.) (2012):* Istrski praznik. Preteklost, sedanjost, avtentičnost. Šagre in ljudski prazniki v severni Istri. Koper, Univerzitetna založba Annales.

- Roženbergar, T. (2012): Šola muzeologije Celje med teoretičnim in praktičnim usposabljanjem. V: Jenko, M. (ur.): Slovenski muzeji v 21. stoletju. Kako naprej. Zborovanje Slovenskega muzejskega društva 2012, 12.-13.10.2012 Maribor – Ljubljana, SMD, 53–56.*
- Stančič, H., Zanier, K. (ur.) (2012): Heritage Live – Upravljanje dediščine z informacijskimi orodji. Koper, Univerzitetna založba Annales.*
- Stokin, M. (2001): Simonov zaliv. Antična vila. Annales, Series Historia et Sociologia 11/2 (26), 405–412.*
- Stokin, M. (2002): Rimska vila v Simonovem zalivu – možnost spomeniškovarstvene prezentacije arheološkega najdišča. V: Hoyer, S. A. (ur.): Kultura na narodnostno mešanem ozemlju Slovenske Istre. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 87–108.*
- Stokin, M., Zanier K. (2011): Simonov zaliv / San Simone. Vestnik XXIII. Ljubljana, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.*
- Zanier, K. (2008): La villa maritima di S. Simone a Izola / Isola (Slovenia). Progetti e interventi per la valorizzazione scientifica e turistica. V: Vesuviana. Archeologie a confronto, Atti del convegno internazionale., Bologna, Antequem, 2009, 321–328.*